

مطالعه کیفی اوقات فراغت و روابط جنسی در زوجین فرزند دار و فرزند آزاد^۱

نسیم کوفی گر^۲

سید اسماعیل موسوی^۳

چکیده

هدف از پژوهش حاضر مطالعه کیفی اوقات فراغت و روابط جنسی زوجین فرزند دار و فرزند آزاد شهر اصفهان بود. روش تحقیق از نوع کیفی استقرایی و استقوامی بود که از طریق مصاحبه نیمه ساختار یافته در نهایت با ۷۰ نفر از مشارکت کنندگان (۲۱ زوج فرزند دار و ۱۴ زوج فرزند آزاد) که با استفاده از روش نمونه گیری گلوله برفی، انجام گرفت. در این پژوهش زوجین فرزند دار و زوجین فرزند آزاد (زوجینی که به اختیار خود تصمیم به فرزند آوری نداشتند) مورد مطالعه قرار گرفتند. جمع آوری و اعتبار داده ها با توجه به سه سو سازی مصاحبه، جمع آوری مستندات، و نظر صاحب نظران انجام گرفت. با جمع آوری داده ها ۵۲۶ جمله عبارت معنادار برای زوجین فرزند آزاد و ۶۳۲ جمله عبارت معنادار برای زوجین فرزند دار بدست آمد که تمامی مفاهیم، با توجه به ماهیت آنها در طبقه بندی جداگانه ای قرار گرفتند. نتایج نشان داد اوقات فراغت برای زوجین فرزند آزاد دارای ۳ مقوله اصلی و ۲۴ مقوله فرعی می باشد که مهمترین آنها در مقوله اصلی تفریح های دو نفره می باشد و در زوجین فرزند دار دارای ۸ مقوله اصلی و ۱۳ مقوله فرعی می باشد که مهم ترین مقوله اصلی شامل گذراندن اوقات فراغت با فرزندان و عدم اوقات فراغت می باشد. همچنین در مورد روابط جنسی در زوجین فرزند آزاد ۴ مقوله اصلی و ۳ مقوله فرعی می باشد که مهمترین مقوله اصلی رابطه توأم با رضایت می باشد و در زوجین فرزند دار ۵ مقوله اصلی و ۸ مقوله فرعی می باشد که مهمترین آنها عدم رضایت جنسی می باشد.

واژه‌گان کلیدی: اوقات فراغت، روابط جنسی، زوجین، فرزند دار، فرزند آزاد.

۱- این مقاله مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی خانواده درمانی نویسنده نخست در دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی شهر است.

۲- کارشناس ارشد روانشناسی خانواده درمانی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد خمینی شهر، اصفهان، ایران
nasimkoofgar@gmail.com

۳- استادیار گروه مشاوره، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد خمینی شهر، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول)
esmailmosavi@yahoo.com

مقدمه

بخش قابل توجهی از جمعیت جهانی هرگز نقش والدینی را تجربه نخواهند کرد. روند این است که زوجین به تعداد کودکان کمتر بسنده می‌کنند و برخی از زوجین نیز بطور کلی تمایلی برای فرزند دار شدن ندارند. در گذشته، تقریباً تمام زوج‌هایی که قدرت باروری داشتند صاحب فرزند می‌شدند اما امروزه بیش از ۱۰ درصد آنها انتخاب می‌کنند که فرزند دار نشوند. (موری و موری، ۲۰۰۰)^۱. در جامعه کنونی با توجه به سخت‌گیری زوجین در راستای فرزند دار شدن یا نشدن و حتی تعداد فرزندان به نظر می‌رسد موضوع فرزند دار شدن یا بطور کلی فرزند آزاد بودن به عنوان یک چالش واقعی و عمیق بر بسیاری از روابط زناشویی تاثیر مستقیم داشته است. لذا پژوهش حاضر در نظر دارد بصورت کیفی و مصاحبه‌ای پاسخی واقعی برای سوال‌های زوجین و با هدف تمرکز بر مزایا و معایب احتمالی فرزند دار شدن یا آزاد بودن از فرزند را در مقوله اوقات فراغت و روابط جنسی و در هر دو قشر از زوجین مورد بررسی قرار دهد. در سال‌های اخیر کوشش‌های بسیاری صورت گرفته تا کیفیت روابط جنسی و اوقات فراغت را با استفاده از مفاهیمی چون رضایت زناشویی، موفقیت، ثبات، خوش‌بختی، توافق، تطابق، همبستگی و مفاهیمی شبیه اینها ارزیابی کنند. فراغت خانواده، فعالیتی هدفمند است که زن و شوهر، عامدانه طراحی میکنند و موجب بهبود روابط خانوادگی و زوجی میشود (صیدی و باقریان، ۱۳۹۰). زبریسکی و مک کرمیک (۲۰۰۱) بر این باورند که سامانه خانواده بسته به نیاز خود به ثبات و تغییر از یکی از الگوهای فراغتی هستهای و یا تعادلی استفاده میکند. بورلسون (۱۹۹۷) معتقد است که روابط جنسی در ۵ سال اول زندگی زناشویی فاقد پیچیدگی است و

¹ Moore & Moore

² BR Burleson

مشکلات جنسی در این مرحله معمولاً فشار عاطفی ندارند بلکه بیشتر ناشی از شیوه های نامناسب برقراری روابط جنسی است و با تولد فرزندان نارضایتی جنسی با کاهش میل جنسی در زن شدت می گیرد.

زوجین فرزند دار زوجینی که به طور آگاهانه و ارادی تصمیم به فرزند آوری گرفته اند و دارای فرزند می باشند. و زوجین فرزند آزاد افرادی که توانایی فرزند آوری دارند اما بدون فرزند هستند و تمایل و برنامه ای برای بچه دار شدن ندارند و در حال رسیدن به سال‌های پایانی فرزند آوری هستند (مک اینس، ۲۰۰۶)^۱. همچنین این افراد نسبت به افراد دارای فرزند در خود مزایا یا محرومیتی احساس نمی کنند (ایبومی و موجی، ۲۰۱۱)^۲.

انسان‌ها دارای یکسری نیازهای عاطفی، روانی، معنوی، جسمی و بدنی می‌باشند که اگر بتوانند نیازهایشان را در زندگی مشترک برآورده کنند و زندگی خود را دوست داشته باشند یا احساس کنند به آن چه که می‌خواسته‌اند رسیده‌اند و یا خواهند رسید، می‌توان گفت که از زندگی خویش رضایت دارند (امیدوار، ۱۳۸۶). نیاز به داشتن اوقات فراغت یک نیاز اساسی برای عموم زوج‌هاست با آن که بسیاری از زوج‌ها شاکمی هستند که به قدر کافی با هم وقت صرف نمی‌کنند اما مشکل اصلی مدت با هم بودن نیست بلکه مسئله این است که این فرصت چگونه می‌گذرد بررسی که به وسیله لاکمی و بین (۱۹۸۹) انجام گرفته یکی از دلایل عدم رضایت همسران را در اواسط ازدواج ناشی از عدم گذراندن اوقات فراغت خود با شوهران دانستند زیرا که شوهران مخصوصاً در طبقه متوسط بیشترین اوقات خود را صرف کار و حرفه خویش کرده و همسران خود را رها کرده تا به تربیت فرزندان و خانه داری بسنده کنند. پرداختن زن و شوهر به این مسائل و غفلت آنان در

¹ MacInnes

² Ibisomi & Mudege

سازمان دادن به راه و روش زندگی می‌تواند تهدیدهایی برای هم بستگی در زندگی زناشویی به شمار آید.

یکی از هدف‌های ازدواج پاسخ‌گویی به نیازهای جنسی است متأسفانه برخی از افراد به دلایل گوناگون دچار ناتوانی‌های جنسی و سرد مزاجی هستند و قادر به ارضای مطلوب نیازهای جنسی همسر خود نیستند پژوهش لیندا روبرتز (۲۰۰۴)^۱ در زمینه علل مشکلات زناشویی نشان داد که مشکلات و نارضایتی از رابطه جنسی در سال اول زندگی مشترک با افزایش احتمال طلاق در سال دوم مرتبط است. در زمینه رابطه جنسی نشان می‌دهد که رضایت جنسی با میزان بالایی از رضایت مندی زناشویی مرتبط است.

روش پژوهش

با توجه به ماهیت موضوع، روش پژوهش حاضر، روش کیفی از نوع استقرایی و استقوامی می‌باشد. استفاده از رویکرد استقرایی که از آن با عنوان تحلیل محتوای متعارف هم نام برده شده است، بیشتر زمانی ضرورت می‌یابد که اطلاعات کافی درباره یک پدیده وجود ندارد و محقق می‌خواهد دانش زمینه‌ای لازم را در این خصوص فراهم کند. این شیوه تحلیل محتوا بیشتر به دنبال تقلیل اطلاعات و ارائه توصیفی دقیق پیرامون یک موضوع است. در این جا هدف تحقیق استقرایی، کمک به پدید آمدن یافته‌های تحقیق از طریق توجه به مضامین مسلط و متداول در داده‌هاست (توماس، ۲۰۰۶).^۲ در واقع برای نشان دادن اوقات فراغت و روابط جنسی زوجین فرزند دار و فرزند آزاد ملزم به رجوع به سطوح عمیق زندگی آنان هستیم و باید در فرصت و شرایط مقتضی پژوهش، درک آنان از اوقات

^۱ Linda Roberts

^۲ Thomas

فراغت و روابط جنسی و نداشتن یا داشتن فرزند را بررسی کنیم. روش شناسی کیفی به پژوهشگر اجازه می دهد تا به داده ها نزدیک شود و از آن طریق جنبه های تحلیلی و مفهومی تبیین را از خود داده ها بدست آورد. (ذکایی، ۱۳۸۱). رویکرد کیفی از نظر حساسیت های خاص به شرح حال افراد و تجربه زیسته آنان، انباشتی بودن، تفسیری بودن و از پیش مشخص نبودن کمک های شایانی به طرح این مطالعه خواهد کرد. همچنین این امکان را برای زوجین مورد مطالعه فراهم می کند که خود را آزادانه بیان کنند و شنیده شوند.

در پژوهش حاضر تحلیل داده ها از کد بندی دستی و یا مقوله ای استفاده شده است. این امر بدان معناست که محقق با رجوع به داده های مورد مطالعه، به تدریج آنها را خلاصه می کند تا در نهایت به اصلی ترین مفاهیم و مضامین مرتبط با موضوع تحقیق دست پیدا کند. در واقع، تحلیل محتوای کیفی با رویکرد استقرایی، دستیابی به اهداف پی آیند را دنبال می کند.

در این پژوهش، محقق طی فرایند طبقه بندی منظم کدها، مقوله های فرعی، مقوله های اصلی و الگوهای آشکار و پنهان را مشخص کرده است که در این مسیر با تلاش برای درک معنا، با تقلیل داده های کیفی و طبقه بندی آنها این فرایند به طور پیوسته از استخراج کدها تا نام گذاری آنها تداوم یافته و سپس بر اساس شباهت ها و تفاوت کدها، در داخل طبقات قرار گرفته است. همچنین در پایان به ازای هر مفهوم، شواهدی از متن داده ها نقل قول شده است.

در این پژوهش با بکار بردن نظریه های پیشین، پژوهشگر کار خود را با شناسایی متغیرها و مفاهیم اصلی برای طبقه بندی رمزهای اولیه آغاز کرد. در همین راستا، اگر داده

ها به صورت اولیه از مصاحبه‌ها بدست آمده باشد، ممکن است از یک پرسش باز استفاده شده باشد که از سئوالات نیمه ساختار یافته مربوطه به مقوله بندی‌های از پیش تعیین شده است. به دنبال پرسش‌های باز، محقق پژوهش ویژه‌ای برای کشف تجربیات مشترک مشارکت‌کنندگان انجام داده و رمزگذاری بر اساس پرسش تحقیق انجام شده است.

جامعه هدف این تحقیق شامل کلیه زوجین فرزند دار و زوجین فرزند آزاد(منظور زوجینی که توانایی باروری دارند ولی به اختیار و تصمیم خود بچه دار نمی‌شوند) شهر اصفهان می‌باشد.

در نمونه‌گیری مطالعات کیفی افرادی انتخاب می‌شوند که بتوانند بیشترین کمک را در فهم یک پدیده انجام دهند. نمونه آماری در این پژوهش به شیوه گلوله برفی انجام شده است که البته با هدف پژوهش همسانی داشته‌اند. البته به روش گلوله برفی اصطلاحاً، شبکه‌ای یا زنجیره‌ای نیز گفته می‌شود (پولیت و هیگلر، ۲۰۰۷، به نقل از باستانی، ۱۳۹۵). در این روش محقق از اولین نمونه‌ها که معمولاً به روش ساده که روش مناسب و کارآمد است انتخاب شده‌اند، می‌خواهد افراد دیگری را که در زمینه مورد نظر تجربیاتی دارند، معرفی کنند. جامعه هدف این تحقیق شامل ۷۰ نفر بطور کلی به معنای ۲۱ زوج فرزند دار و ۱۴ زوج فرزند آزاد(منظور زوجینی که توانایی باروری دارند ولی به اختیار و تصمیم خود بچه دار نمی‌شوند) برای رسیدن به حد اشباع در شهر اصفهان می‌باشد.

در همین راستا شیوه جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات مطالعه حاضر، یک مطالعه کیفی از نوع تحلیل محتوا استقرایی، استقامی هست که اطلاعات از طریق نمونه‌گیری مبتنی بر هدف و مصاحبه عمیق و نیمه ساختار با زوجین فرزند دار و فرزند آزاد اصفهان جمع‌آوری شد. به همین دلیل پس از نخستین مصاحبه، عمل تحلیل شروع شد و تا زمانی ادامه یافت که

پژوهشگر دیگر به داده جدیدی مواجه نشد و به نوعی همان پاسخ های قبلی را دریافت کرد. در چنین شرایطی پژوهشگر اصطلاحاً به نقطه اشباع (Saturation Point) رسیده است و می تواند گرد آوری داده ها را متوقف کند. تحلیل داده ها از طریق روش تحلیل محتوای قراردادی صورت خواهد گرفت که پس از پیاده کردن مصاحبه های ضبط شده روی کاغذ غوطه وری روی تحلیل داده ها، کدهای اولیه استخراج می گردد. جهت تعیین مفاهیم اصلی، کدهای اولیه در چند مرحله مورد بازبینی، بررسی و طبقه بندی قرار گرفت. افراد مورد نظر تحقیق بر اساس نمونه گیری هدفمند و گلوله برفی انتخاب شدند. پس از اخذ رضایت آگاهانه بصورت شفاهی از مشارکت کنندگان و توضیح اهداف مطالعه، مصاحبه های رو در رو با زوجین فرزند دار و فرزند آزاد در مرکز مشاوره و کافی شاپ انجام شد. مصاحبه با دستگاه ضبط دیجیتال ضبط گردید و زمان آن بین ۳۰ تا ۴۵ دقیقه بود. برای هر کدام از مصاحبه ها بین ۲ تا ۳ ساعت وقت گذاشته شد و روی کاغذ پیاده شد. سئوالات دموگرافیک معمول در ابتدا پرسیده شد و بعد سئوالات طراحی شده در مصاحبه و سپس ترتیب سئوالات با توجه به شرایط مصاحبه شونده و روند مصاحبه، انتخاب، محدود یا گسترش پیدا کردند. سئوالات طوری طراحی شده بود که بیشترین اطلاعات را از زوجین بدست آوردم و در جاهایی که نیاز به توضیح و روشن سازی بود از آنان خواسته می شد تا مثال های بیشتری بیاورند. مصاحبه تا رسیدن به غنای لازم و اشباع اطلاعات ادامه یافت به این معنا که با ادامه مصاحبه، اطلاعات جدیدی به داده ها اضافه نمی شد. بعد از انجام مصاحبه، ابتدا آنها با دقت گوش داده شد و بعد از بدست آوردن دید کلی نسبت به آن ها، تمام مصاحبه ها به صورت کامل مکتوب گردید. سپس متن مکتوب مصاحبه ها خوانده شد، جملات و عبارات مهم تعیین و کدها بر اساس واحدهای معنا برگرفته از توصیفات

شرکت کنندگان کشف شد. سپس بر اساس شباهت، کدها ادغام و دسته بندی گردید. این روند ادامه یافت تا کدهای اولیه، مقوله های فرعی و مقوله های اصلی، مشخص شدند. فرایند کدگذاری نیز به صورت دستی انجام گرفت.

و جمع آوری داده ها با استفاده از مصاحبه نیمه ساختار یافته عمیق انجام شد. جمع آوری داده ها در این پژوهش شامل مصاحبه (ضبط صدا)، و جمع آوری اطلاعات، و پوشه های حمایتی در زمینه اطلاعات مرتبط بوده است.

زیرا گفتمان های تفسیری برای همه سنت های تفسیری، چندان اهمیت دارد که تصویر وجود و پیشرفت این سنت ها و جریان های فکری، بدون روش شناسی طراحی شده برای مطالعه آزمودنی ها و گفتارهای شان بسیار دشوار است. سؤال کردن و گوش دادن به دیگران، به ما می گوید آنها چه می دانند و چه احساس و باوری دارند، این فرایند پرسیدن و گوش دادن، همان الگوی کهن مصاحبه است (لیندف و تیلور، ۱۳۸۸، گیویان، ۱۳۸۸، به نقل از مجیدی، ۱۳۹۶).

جدول ویژگی زوجین فرزنددار

شماره	جنسیت	تحصیلات	سن	مدت ازدواج	تعداد فرزند	شماره	جنسیت	تحصیلات	سن	مدت ازدواج	تعداد فرزند
۱	مرد	لیسانس	۳۹	۱۵	۲	۲۲	زن	لیسانس	۳۷	۱۳	۱
۲	زن	لیسانس	۳۸	۱۵	۲	۲۳	مرد	دکتری	۴۳	۱۴	۱
۳	مرد	فوق لیسانس	۳۸	۱۴	۱	۲۴	زن	فوق لیسانس	۳۹	۱۴	۱
۴	زن	لیسانس	۳۵	۱۴	۱	۲۵	مرد	دیپلم	۳۹	۹	۱
۵	مرد	دیپلم	۳۶	۷	۱	۲۶	زن	دیپلم	۳۸	۹	۱
۶	زن	لیسانس	۳۲	۷	۱	۲۷	مرد	لیسانس	۴۳	۱۱	۲
۷	مرد	دیپلم	۴۲	۲۰	۱	۲۸	زن	دیپلم	۳۲	۱۱	۲
۸	زن	فوق لیسانس	۳۸	۲۰	۱	۲۹	مرد	فوق دیپلم	۴۴	۱۶	۲
۹	مرد	دیپلم	۳۲	۵	۱	۳۰	زن	لیسانس	۳۷	۱۶	۲

۱	۹	۳۷	لیسانس	مرد	۳۱	۱	۵	۲۶	دیپلم	زن	۱۰
۱	۹	۳۰	لیسانس	زن	۳۲	۲	۱۴	۴۰	لیسانس	مرد	۱۱
۱	۱۰	۳۵	لیسانس	مرد	۳۳	۲	۱۴	۳۹	فوق لیسانس	زن	۱۲
۱	۱۰	۳۱	دکتری	زن	۳۴	۲	۱۵	۳۷	لیسانس	مرد	۱۳
۲	۱۶	۴۹	دیپلم	مرد	۳۵	۲	۱۵	۳۵	لیسانس	زن	۱۴
۲	۱۶	۳۹	لیسانس	زن	۳۶	۲	۱۱	۳۷	دیپلم	مرد	۱۵
۲	۱۴	۴۴	دیپلم	مرد	۳۷	۲	۱۱	۳۲	دیپلم	زن	۱۶
۲	۱۴	۳۸	دیپلم	زن	۳۸	۱	۱۵	۴۰	فوق لیسانس	مرد	۱۷
۱	۹	۳۹	لیسانس	مرد	۳۹	۱	۱۵	۳۵	لیسانس	زن	۱۸
۱	۹	۳۳	فوق دیپلم	زن	۴۰	۲	۱۲	۴۱	دیپلم	مرد	۱۹
۱	۱۰	۳۹	دیپلم	مرد	۴۱	۲	۱۲	۳۸	دیپلم	زن	۲۰
۱	۱۰	۳۳	فوق لیسانس	زن	۴۲	۱	۱۳	۴۱	لیسانس	مرد	۲۱

شماره	جنسیت	تحصیلات	سن	مدت ازدواج
۱	مرد	فوق لیسانس	۳۵	۱۰
۲	زن	فوق لیسانس	۳۳	۱۰
۳	مرد	دکتری	۳۷	۹
۴	زن	فوق لیسانس	۳۴	۹
۵	مرد	فوق لیسانس	۳۸	۸
۶	زن	فوق لیسانس	۳۵	۸
۷	مرد	فوق لیسانس	۴۰	۱۱
۸	زن	فوق لیسانس	۳۸	۱۱
۹	مرد	دکتری	۳۹	۱۰
۱۰	زن	فوق لیسانس	۳۳	۱۰
۱۱	مرد	فوق لیسانس	۴۲	۱۳
۱۲	زن	فوق لیسانس	۳۹	۱۳
۱۳	مرد	فوق لیسانس	۳۸	۸
۱۴	زن	لیسانس	۳۲	۸

۱۵	مرد	لیسانس	۳۶	۸
۱۶	زن	فوق لیسانس	۳۲	۸
۱۷	مرد	فوق لیسانس	۴۳	۱۲
۱۸	زن	دکتری	۴۰	۱۲
۱۹	مرد	دکتری	۳۹	۱۳
۲۰	زن	دکتری	۳۹	۱۳
۲۱	مرد	دیپلم	۴۱	۱۲
۲۲	زن	فوق لیسانس	۳۹	۱۲
۲۳	مرد	لیسانس	۳۹	۹
۲۴	زن	لیسانس	۳۵	۹
۲۵	مرد	دیپلم	۴۱	۸
۲۶	زن	لیسانس	۳۸	۸
۲۷	مرد	لیسانس	۳۷	۷
۲۸	زن	لیسانس	۳۳	۷

جدول ویژگی زوجین فرزند آزاد

داده های کیفی معیارهای متفاوتی برای دقت و اعتبار داده ها دارند. با در نظر گرفتن مطالب فوق در پژوهش حاضر برای تعیین اعتبار مصاحبه از سه سو سازی استفاده شده است.

در پژوهش حاضر سه سو سازی در تیم اعتبار بخشی و جمع آوری داده ها صورت پذیرفت. تیم اعتبار بخشی شامل: محقق، استاد راهنما و سایر اساتید بود. بر همین اساس سوالات مصاحبه با راهنمایی استاد راهنما برای ارزیابی رضایت زناشویی تدوین گردید سوالات مطرح شده در مصاحبه توسط استاد راهنما مورد بحث و بررسی قرار گرفت که منجر به جرح و تعدیل تعداد سوالات مصاحبه گردید به این معنی که از سوال های مطرح شده، تعداد ۲۱ سوال برای زوجین فرزند دار و ۲۰ سؤال برای زوجین فرزند آزاد تایید

گردید پس از آن مجدد توسط سه تن از اساتید خبره در روش تحقیق کیفی مورد بررسی قرار گرفت و نظرات و پیشنهادات آنها اعمال شد و بنابراین سوالات نهایی برای انجام تحقیق به ۱۷ سؤال برای زوجین فرزند دار و ۱۶ سؤال برای زوجین فرزند آزاد تقلیل یافت.

در تحقیقات کیفی روش های متعدد و متنوعی برای ارزیابی کیفیت و نکوئی یافته ها و نتایج در روش شناسی کیفی با عنوان معیار باید قابلیت اعتماد یا اعتماد پذیری و قابلیت تایید پذیری و همچنین قابلیت تعمیم پذیری داشته باشند (محمد پور، ۱۳۹۲). این پژوهش توسط محقق بر اساس اصول و روش های مصاحبه در ایجاد اعتبار موثر با افراد مورد مطالعه و فراهم نمودن اطمینان لازم جهت اخذ داده های واقعی از موثق بودن برخوردار گردید. در همین راستا سه سوسازی در مسیر جمع آوری داده ها انجام گرفت که شامل: مصاحبه (ضبط صدا)، و جمع آوری اطلاعات، و پوشه های حمایتی در زمینه اطلاعات مرتبط بوده است.

یافته ها:

جدول "اوقات فراغت" زوجین فرزنددار

مقوله اصلی	مقوله فرعی	جمله کد	فراوانی
تفریح محدود به روزهای تعطیل		اوقات فراغت ما فقط روزهای جمعه است	۱۱۸-۱۴-۷۸-۱۶۸-۱۴۵ ۷۶-۱۱۵-۹-۱۹۷-۱۲۰ ۱۳۰-۲۱-۳۱-۲۰۸-۱۹۳ ۲۷
گذراندن اوقات فراغت با		روزهای جمعه خیلی می خوابه و من با بچه ها میرم پارک	۱۷۶-۱۱۷-۶۹-۱۱-۱۰۹ ۲۰۳-۷-۴۷-۸۶-۱۱۴ ۱۷۵-۸۲-۶۲-۴۳-۱۵۲-۱

فرزندان			
عدم اوقات فراغت	سازگاری با عدم تفریح عدم سازگاری با نداشتن تفریح عدم تفاهم در گذاراندن اوقات فراغت نداشتن وقت برای تفریح	با تفریح نکردن با همسر کنار او ملدم تفریح نداریم همیشه شاکی ام خیلی اذیت کننده است اصلا سبک گذاراندن اوقات فراغتمون خیلی با هم فرق داره ما زمان آزاد برای اوقات فراغت نداریم	۱۰۱-۹۳-۹۹-۲۰۱-۵۰- ۱۲-۱۹۱-۱۶۰-۸۴-۱۳۸- ۱۴۸-۸۱-۵۷-۵۲-۳۸-۴۴- ۱۳۴-۶۶-۱۴۲-۳۳-۱۷۳- ۸۳-۲۶-۱۲۲-۳۹-۱۷-۱۷۸- ۲۰۷-۲۰۴-۱۴۱-۸۰-۳۴- ۱۲۸-۵۵-۴-۹۱-۲۹-۷۲- ۵۱-۱۱۹-۱۲۹-۱۲۶-۱۶۲- ۷۱-۱۲۴-۱۹۲-۱۳۷-۱۰۷-
اوقات فراغت تک نفره		همسر با دوستانش اوقات فراغت می گذراند	۲۰-۱۸۰-۵۴-۱۴۳-۱۶۷-
اوقات فراغت زوجینی	صحبت کردن فیلم دیدن پیاده روی حضور در کارگاه های آموزشی دو نفره خرید	اگه وقت آزاد باشه بیشتر صحبت میکنیم همه با هم فیلم مبینیم یه وقتایی پیاده روی می کنیم با هم دیگه کلاس های آموزشی میریم تفریح ما اینه که خرید بریم	۱۷۱-۱۵۷-۴۰-۲۰۶-۱۱۳- ۱۹۰-۴۸-۸۷-۱۶۵-۹۰- ۲۲-۱۲۱-۱۴۶-۱۴۹-۳- ۱۵۳-۹۸- ۱۳۱-۴۲-۱۹۴-۳۷- ۱۵۴- ۲۰۰-۱۳۶-۴۹-۱۰۲-۱۸۳- ۱۵۹-۱۰۵-۱۸-۲۴-۴۵-۶۰-
عدم تعامل با خانواده همسر	وجود اختلاف بین خانواده ها محدودیت ارتباط به دلیل نگرانی ورود مشکلات خانواده ها در خانواده ما	به دلیل یه سری اختلاف پیش اومده...رفت و آمد نداریم همیشه نگرانم که مشکلی باهاشون پیش بیاد مشکلات آنها همیشه توی خونه ما هست و باعث مشکل بین ما میشه	۲۳-۱۴۰-۱۴۴-۱۷۹-۱۲۷- ۶۵-۶۳-۲۰۵-۸۸-۱۶۴- ۵۳-۸- ۱۱۱-۱۵۰-۱۰۳-۱۸۸-۶۴- ۳۵-۱۱۰-۱۸۲- ۱۸۴-۱۳۹-۳۶-۷۵-۱۹۹- ۱۱۶-۸۵-۱۳-۹۶-۱۵۵- ۱۰۶-۵-۷۰-

۱۱۲-۵۸-۱۳۲-۱۷۷-۹۵- ۱۷۰-۶۸-۱۹۸-۱۸۵-۱۲۳- ۱۰۰	با دوستان همسر که متاهل هستند تفریح می کنیم		تعامل با دوستان
۱۳۵-۱۸۶-۱۸۱-۶۷-۴۱- ۳۰-۹۴-۱۶۳-۴۶-۱۴۷- ۱۶۶-۶۱	خانواده هامون خیلی خوبین رابطه زیاد داریم	گذراندن وقت با خانواده های اصلی	تعامل با خانواده ها

نتایج نشان داد که مهمترین آیتم اوقات فراغت در زوجین فرزند دار، به ترتیب بیشترین فراوانی جملات مرتبط با پنج مقوله اصلی اعم از: ۱- گذراندن اوقات فراغت با فرزندان ۲- تفریح محدود به روزهای تعطیل ۳- عدم اوقات فراغت ۴- عدم تمایل با خانواده همسر ۵- تعامل با خانواده می باشد. با توجه به نتایج بدست آمده مقوله عدم اوقات فراغت دارای سه مقوله فرعی: عدم سازگاری با نداشتن تفریح و سازگاری با عدم تفریح و نداشتن وقت برای تفریح است و عدم تمایل با خانواده همسر دارای دو مقوله فرعی: وجود اختلاف بین خانواده ها و ورود مشکلات خانواده ها در خانواده ما است و همچنین مقوله تعامل با خانواده دارای یک مقوله فرعی: گذراندن وقت با خانواده اصلی می باشد. مقوله های با فراوانی بالا و محدودتر در جدول شماره آورده شده است.

جدول " اوقات فراغت " زوجین فرزند آزاد

مقوله اصلی	مقوله فرعی	جمله کد	فراوانی
تفریح‌های دو نفره	فیلم دیدن	ما با هم زیاد فیلم میبینیم	۳۲-۷۷-۴۴-۷۷-۱۳-۴
	بیرون رفتن	بیرون میریم	۸۷-۱-۸
	کافه رفتن	اصولا کافه میریم و گپ می زنیم	۸۸-۵۵-۳۴-۵۰-۱۴-۲۱
	قدم زدن	قدم میزنیم	۳-۴۲-۲۶-۵۲-۸۴
	سفر رفتن	تا جایی که بتونیم سفر میریم	۴۱-۵۳-۷-۱۰
	سپری کردن با خانواده اصلی	با خانواده هامون بیشتر تفریح می کنیم	۳۱-۶-۸۸
	مهمانی	مهمونی میریم و مهمون دعوت می کنیم	۱۲-۶۱-۵
	غذا درست کردن	با هم غذاهای جدید درست می کنیم	۳۶-۲۲
	کوه رفتن	کوه میریم	۷۰-۹-۵۷-۵۱
	تاتر و سینما رفتن	سینما و تاتر میریم	۱۹-۳۳
	رویا پردازی در مورد سفر	اگر شرایط مالی خوبی نداشته باشیم که سفر	۴۶-۳۰
	گپ دو نفره	بریم در مورد سفر رویا پردازی می کنیم	-۴۹-۳۵-۲-۷۸-۸۶-
	غذا خوردن کنار یکدیگر	وقتی هم که با هم غذا می خوریم واسم	۴۸-۳۷
	تفریح‌های دو نفره	تفریح	
خرید کردن	خرید میریم	۶۰-۸۵-۷۵	
بازی کردن	بازیهایی مثل منچ و ماروپله بازی می کنیم	۲۷	
عکاسی کردن	عکاسی می کنیم البته آماتور	۸۴-۴۵-۲۴-۱۵	
			۱۷-۸۳-۲۵-۳۷-۵۹
تفریح‌های یک نفره	با دوستان مجردی وقت گذراندن	بله همسرم با دوستانش وقت میگذرونه	-۲۹-۵۸-۸۰-۱۶-۴۳
			۷۲-۳۹-۶۳-۴۰-۷۴-۱۱
تعامل با خانواده	رابطه توام با محبت	بله بین ما و خانوادمون محبت وجود داره	۸۲-۶۶-۹۰-۴۱-۶۲-۲۰
	رضایت حداکثری	بله بسیار راضی ام	۸۳-۳۸-۵۶
	رابطه حداقلی	خیلی کم رفت و امد داریم	۷۱-۶۴-۸۰
	احساس ناراضی	از خانواده همسرم احساس رضایت ندارم	۸۱-۷۶-۷۳-۶۸-۵۴-۱۸
	حضور بدون تاثیر	حضور دارن ولی در زندگی من نقشی ندارن	۶۹-۸۹-۲۳-۶۵-۷۹
	حضور توام با چهارچوب	ما واسه خانواده هامون چهارچوب مشخص می کنیم	۸۲-۸۱-۶۷-۸۷-۸۶-۲۸

نتایج نشان داد که مهمترین آیتم اوقات فراغت در زوجین فرزند آزاد، به ترتیب بیشترین فراوانی جملات مرتبط با سه مقوله اصلی اعم از: ۱- تفریح دو نفره ۲- تفریح یک نفره ۳- تعامل با خانواده می باشد. با توجه به نتایج بدست آمده مقوله اصلی تفریح دو نفره دارای دو مقوله فرعی: فیلم دیدن و بیرون رفتن است و مقوله اصلی تفریح یک نفره دارای یک مقوله فرعی: با دوستان مجردی وقت گذراندن است و همچنین مقوله اصلی تعامل با خانواده همسر دارای دو مقوله اصلی: حضور توام با چهارچوب و رابطه توام با محبت می باشد. مقوله های با فراوانی بالا و محدودتر در جدول آورده شده است.

جدول "رابطه جنسی" زوجین فرزنددار

مقوله اصلی	مقوله فرعی	جمله کد	فراوانی
رضایت تدریجی	گذر زمان	با گذشت زمان رابطمون بهتر شده	۱۰۰-۹۲-۷۳-۱۵-۴۵-۸۶ ۲۵-۵۲-۳۲-۲۰
	مطالعه و اطلاعات به روز	سعی می کنیم با مطالعه و اطلاعات به روز کیفیت و بالا ببریم	۸۴-۱۸-۱۴-۴۰-۳۳-۱۰۴ ۷۰-۶۴
نارضایتی تدریجی	کم شدن محبت	به تدریج احساسات و محبت کلامیمون کاهش پیدا کرد	۹۸-۱۱-۴۱-۷۷-۲۲-۵-۱۰ ۶۵-۸۰-۷۲-۱۶-۵۰-۷-۳۶ ۲۳
	وجود فرزندان	به خاطر حضور بچه ها این قضیه خیلی کم رنگ شده	۴۷-۸۹-۴-۵۹-۱۰۳-۷۵ ۸۷-۳۰-۹-۱۰۷-۶۲-۸۲ ۹۴-۲۱-۴۴-۶۷-۸۸
دغدغه های روزانه		دغدغه ها و خستگی ها به من اجازه نمیده به این چیزا فک کنم	۵۴-۶۶-۱۰۶-۲-۴۳-۲۸ ۵۷-۷۸-۳۱
رضایت جنسی		از رابطه جنسی با همسرم راضی ام	۵۳-۷۹-۲۶-۴۹-۷۴-۹۷ ۲۶-۹۱-۷۱-۱۱۲
عدم رضایت		به نظرم چون ما ازدواجمون سنتی بود	۸۱-۱۲-۴۶-۸-۳۵-۱۰۹

۹۰-۹۳-۱۰۱	هیچ وقت رابطمون خوب نشد	نبود محبت در رابطه	جنسی
۳۹-۶۰-۱۷-۵۱-۷۶-۱۱۴	رابطه ما توش محبت نیست	جنسی	
۱۹-۶۳-۲۴-۹۶-۵۵-۱۱۶		رابطه جنسی اجباری	
۴۸-۸۳-۵۸	رابطه جنسی من از سر اجباره نه از سر		
۶۹-۱۰۲-۱۳-۴۲-۱۰۵	احساس	نبود محبت به دلیل	
	محبت همسر من خرج بچه‌ها میشه البته	وجود فرزندان	
۱۱۳-۶-۶۱-۳۸-۲۹-۳-۸۵	منم همین کارو می‌کنم	عدم رضایت جنسی	
۱-۶۵-۹۹-۱۱۵-۱۱۱	سلیقه هامون تو رابطه متفاوت	به دلیل اختلاف	
۹۵-۶۸-۳۴-۱۰۸-۱۱۰-۳۷		سلیقه	

نتایج نشان داد که مهمترین آیتم در رابطه جنسی زوجین فرزند دار، به ترتیب بیشترین فراوانی جملات مرتبط با سه مقوله اصلی اعم از: ۱- نارضایتی تدریجی ۲- عدم نارضایتی جنسی ۳- رضایت تدریجی می باشد. با توجه به نتایج بدست آمده مقوله نارضایتی تدریجی دو مقوله فرعی: کم شدن محبت و فرزندان است و همچنین نتایج بدست آمده در مقوله اصلی عدم رضایت جنسی دو مقوله نبودن محبت در رابطه جنسی و به دلیل ازدواج سنتی است و مقوله اصلی رضایت تدریجی یک مقوله فرعی با عنوان گذر زمان می باشد. مقوله های با فراوانی بالا و محدودتر در جدول آورده شده است.

جدول " رابطه جنسی " زوجین فرزند آزاد

فراوانی	جمله کد	مقوله های فرعی	مقوله های اصلی
۱۷-۱۰-۲۶-۱۸-۳۹	از رابطه متوسط رو به بالا راضی هستم	رابطه توام با محبت	
۹-۳۷-۳۱-۲۱-۱۱-۲۹	شاید حرف زدن در این مورد واسه خیلی	اهمیت دادن به رابطه	رابطه توام با رضایت
۴۴	ها تابو باشه ولی ما همیشه ازش حرف	جنسی	
۲۳-۱۳-۲۷-۱-۳۸-۱۵	میزنیم که بتونیم بهترش کنیم		
۴۵-۴۱-۳-۳۳			

۱۲-۴۲-۳۴-۶-۲۰-۲۴- ۱۴	ما رابطمون پر از انرژی		رابطه پر انرژی
۲۵-۸-۳۲-۳۵-۴۰	البته من خیلی دوست دارم همسرم احساسی تر باشه همسرم خیلی ابراز محبت نمی کند	عدم ابراز احساسات	عدم رضایت کافی
۵-۲۸-۱۶-۲-۷-۴-۱۹- ۳۰-۳۶-۴۳	تا چند سال پیش رضایت جنسی نداشتم و بعد که فهمیدم خیلی مهم نیست و الان بهتر شده		تغییر باور

نتایج نشان داد که مهمترین آیتم در رابطه جنسی زوجین فرزند آزاد، به ترتیب بیشترین فراوانی جملات مرتبط بادو مقوله اصلی اعم از : ۱- رابطه توام با رضایت ۲- تغییر باور می باشد. با توجه به نتایج بدست آمده مقوله رابطه توام با رضایت دو مقوله فرعی: اهمیت دادن به رابطه جنسی و رابطه توام با محبت است. مقوله های با فراوانی بالا و محدودتر در جدول شماره آورده شده است.

بحث و نتیجه گیری

در همین راستا لاکمی و بین (۱۹۸۹) یکی از دلایل عدم رضایت همسران را در اواسط ازدواج ناشی از عدم گذراندن اوقات فراغت خود با شوهران دانستند زیرا که شوهران مخصوصاً در طبقه متوسط بیشترین اوقات خود را صرف کار و حرفه خویش کرده و همسران خود را رها کرده تا به تربیت فرزندان و خانه داری بسنده کنند و همچنین یکی دیگر از مسائلی که می تواند روابط زناشویی را دچار مشکل سازد مساله دخالت اطرافیان از یک طرف و وابستگی زن و شوهر به خانواده خود از طرف دیگر است. زن یا شوهر به

ویژه در اوایل زندگی مشترک توسط دیگران به طور ناشیانه راهنمایی و یا در برخی موارد تحریک می‌شوند.

لیندا روبرتز (۲۰۰۴) در زمینه رابطه جنسی نشان می‌دهد که رضایت جنسی با میزان بالایی از رضامندی زناشویی مرتبط است. یعنی هر چقدر میزان رضایت مندی زناشویی افزایش یابد رضایت جنسی نیز در زوجین بهتر می‌شود که البته این موضوع می‌تواند معکوس هم باشد. در راستای فرزند آوری و رابطه جنسی نیز بورلسون (۱۹۹۷) معتقد است که روابط جنسی در ۵ سال اول زندگی زناشویی فاقد پیچیدگی است و مشکلات جنسی در این مرحله معمولاً فشار عاطفی ندارند بلکه بیشتر ناشی از شیوه‌های نامناسب برقراری روابط جنسی است و با تولد فرزندان نارضایتی جنسی با کاهش میل جنسی در زن شدت می‌گیرد.

منابع

- ۱) امیدوار، بنفشه (۱۳۸۶). بررسی تأثیر آموزش غنی سازی زندگی زناشویی بر نگرشها و انتظارات زناشویی زوجین شهر شیراز، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه اصفهان.
- ۲) ذکایی، سعید (۱۳۸۱). «نظریه و روش در تحقیقات کیفی»، فصلنامه علوم اجتماعی، شماره ۷.
- ۳) مجیدی، علی (۱۳۹۶). تحلیل روایت جانبازان شهرستان خمینی شهر از میزان اثرگذاری جانبازی بر سبک زندگی، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی خمینی شهر.
- ۴) صیدی، محمد سجاد، پورابراهیم، تقی، باقریان، فاطمه، منصور، لادن (۱۳۹۰). «رابطه بین معنویت خانواده با تاب آوری آن با واسطه‌گری کیفیت ارتباط در خانواده»، فصلنامه روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، سال دوم، شماره ۵، پاییز.
- ۵) محمدپور، احمد (۱۳۹۲). روش تحقیق کیفی ضد روش-منطق و طرح در روش‌شناسی کیفی، تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
- 6) Burleson, BR, Denton, WH (1997). Journal of marriage and the Family relationship between communication skill and marital satisfaction: some moderating effects.
- 7) Ibisomi, L & Mudege, N (2011), "Childlessness: perceptions, acceptability and the gender dimension".sixth African population conference: past, present, and future.
- 8) Linda J. Roberts.(2004) , Fire and Ice in Marital Communication: Hostile and Distancing Behaviors as Predictors of Marital Distress journal of marriage and family.
- 9) Luky, Y. M., & Bean, H. S. (1989), Depression in primary versus secondary infertility egg recipients. Fertility and Sterility, 22, 135-174.
- 10) MacInnes, J (2006) Voluntary Childlessness, Fertility 'Plans' and The 'Demand' For Children: Evidence from Eurobarometer Surveys", Centr d'Estudis Demogràfics, Papers De memografia 287: 1-53.
- 11) Moore, J, Moore, L. (2000) child-free zone: why more people are choosing not to be parents

- 12) Thomas, David R. (2006). A General inductive approach for qualitative data analysis. *American Journal of Evaluation*. Vol27. No. 2 Volume 32, Issue 3, May 1993, Pages 545-553.
- 13) Zabriskie , R.B., & McCormick , B.p. (2001).The influences of family leisure patterns on perception of family functioning . *Family Relations* , 50,281-289.